

STD : 11

વाणिज्य व्यवस्था અને સંચાલન

પાઠ : 1

ધંધાનું સ્વરૂપ, હેતુ અને કાર્યક્ષેત્ર

સ્વાધ્યાય સોલ્યુશન

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) આર્થિક પ્રવૃત્તિનો હેતુ કયો હોય છે ?

(A) સેવા

(B) નાણાકીય વળતર

(C) પ્રેમ

(D) સંવેદના

(2) ધંધાનું અસ્તિત્વ ચાલુ રાખવા માટે શું અનિવાર્ય છે ?

(A) બિનઆર્થિક પ્રવૃત્તિ

(B) દેશસેવા

(C) નફો

(D) પુનઃનિકાસ

(3) ધંધાની કાર્યક્ષમતાનો માપદંડ કયો છે ?

(A) નફો

(B) સંચાલન

(C) ઉત્પાદન

(D) વેચાણ

(4) કાચા માલમાંથી તૈયાર માલનું ઉત્પાદન થાય એટલે કચા
તુછિગુણનું સર્જન થાય છે ?

(A) સ્થળ

(B) સમય

(C) આર્થિક

(D) સ્વરૂપ

(5) ધૂંધાના મહત્તમ સંપત્તિના સર્જનનો હેતુ કોના આર્થિક લાભ
સાથે સંકળાવેલો છે ?

(A) સંચાલક

(C) માલિક

(B) કર્મચારી

(D) ગ્રાહક

(6) રોજગારના બદલામાં શું મેળવાય છે ?

(A) વેતન

(C) નક્કે

(B) ફી

(D) મૂડી

(7) વેપાર એ કઈ પ્રવૃત્તિ છે ?

(A) આર્થિક

(C) ધાર્મિક

(B) બિનઆર્થિક

(D) સામાજિક

(8) કુદરતી સંપત્તિમાં તુણ્ણાનો ઉમેરો કરી ઉત્પાદન કરવું એટલે શું ?

(A) વેપાર

(C) વાણિજ્ય

(B) સહાયક સેવાઓ

(D) ઉદ્યોગ

(9) ઘેતી, પશુપાલન, મત્સ્ય વગેરે ઉદ્યોગો ક્યા પ્રકારના છે ?

- (A) પ્રાથમિક ઉદ્યોગ
- (C) આનુષ્ઠાનિક ઉદ્યોગ

- (B) ગૌણ ઉદ્યોગ
- (D) મૂડીપ્રધાન

(10) સરકારી કર્મચારી તેના શ્રમના બદલામાં વેતન મેળવે તે
ક્યા પ્રકારની આર્થિક પ્રવૃત્તિ કહેવાય ?

- (A) ધંધો
- (C) રોજગાર

- (B) વ્યવસાય
- (D) વાણિજ્ય

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

(1) આર્થિક પ્રવૃત્તિ એટલે શું ?

➤ આર્થિક પ્રવૃત્તિ એટલે આર્થિક લાભ કે નાણાકીય વળતર
મેળવવાના હેતુથી કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિ.

(2) માલનાં ઉત્પાદનના સ્થળોથી ઉપભોક્તા સુધી લઈ જવામાં

આવે એટલે કયા તુછિગુણનું સર્જન થયું ગણાય ?

➤ માલનાં ઉત્પાદનના સ્થળોથી ઉપભોક્તા સુધી લઈ જવામાં
આવે એટલે સ્થળ તુછિગુણનું સર્જન થયું ગણાય.

(3) વ્યવસાય એટલે શું ?

➤ વ્યક્તિ તેની વિશિષ્ટ આવડત, જ્ઞાન, તાત્ત્વિક અને
વ્યાવસાયિક શિક્ષણ દ્વારા સેવા પૂરી પાડી બદલામાં ફી મેળવે
છે તેને વ્યવસાય કહે છે. દા.ત., ચાર્ટડ એકાઉન્ટન્ટ, ડૉક્ટર.

(4) રોજગાર એટલે શું ?

➤ રોજગાર એટલે નોકરી. નિશ્ચિત વેતનના બદલામાં અન્ય સાથેના કરાર અનુસાર સોંપેલું કાર્ય કરવાની આર્થિક પ્રવૃત્તિ. દા.ત., શાળામાં શિક્ષણકાર્ય કરતા શિક્ષક તથા સરકારી કર્મચારી.

(5) વ્યવસાયી વ્યક્તિએ શું પ્રાપ્ત કરવું પડે છે ?

➤ વ્યવસાયી વ્યક્તિએ વ્યવસાય માટે ની વિશિષ્ટ આવડત, ઝાન, તાલીમ વ્યવસાયિક શિક્ષણ અને વ્યવસાયિકસંગઠનનું સભ્યપદ પ્રાપ્ત કરવું પડે છે.

(6) વેપાર એટલે શું ?

➢ નક્કાના હેતુથી બે વ્યક્તિઓ વચ્ચે વસ્તુ કે સેવાના બદલામાં વસ્તુ કે સેવાનો અથવા નાણાંના બદલામાં વસ્તુ કે સેવાનો વિનિમય એટલે વેપાર. દા.ત. તમે દુકાનદાર પાસેથી પુસ્તક ખરીદો એટલે પુસ્તકની ખરીદી સામે નાણાં ચૂકવો છો એટલે વસ્તુના બદલામાં નાણાંનો વિનિમય થયો ગણાય. તમે બસની ટિકીટ ખરીદી બસમાં મુસાફરી કરો એટલે નાણાંના બદલામાં સેવાનો વિનિમય થયો ગણાય.

(7) પ્રાથમિક ઉદ્યોગ કોની સાથે સંકળાવેલો છે ?

➤ પ્રાથમિક ઉદ્યોગ સમુદ્ર, જમીન, હવા સાથે સંકળાવેલા છે.

(8) પ્રાથમિક ઉદ્યોગ અને ગૌણ ઉદ્યોગને કયો ઉદ્યોગ મદદગાર બને છે ?

➤ પ્રાથમિક ઉદ્યોગ અને ગૌણ ઉદ્યોગને આનુષ્ઠાંગિક ઉદ્યોગ મદદગાર બને છે.

પ્રશ્ન 3. નીચેના પ્રશ્નોના ટુંકમાં જવાબ આપો :

(1) ધંધાને આર્થિક પ્રવૃત્તિ કેવી રીતે કહી શકાય ?

➤ ધંધો આર્થિક પ્રવૃત્તિનો એક ભાગ છે. નફાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવતી આર્થિક પ્રવૃત્તિને ધંધો કહે છે. પ્રો. ડિક્સીના મતે “નફાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવતી કોઈ પણ પ્રકારની આર્થિક પ્રવૃત્તિ એટલે ધંધો.” ધંધાકીય પ્રવૃત્તિઓ જેવી પ્રવૃત્તિઓ અન્ય જગ્યાને થતી હોય. પરંતુ જો તેનો હેતુ નફાનો ન હોય, તો તે પ્રવૃત્તિઓને ધંધો કહેવાય નહીં.

(2) રોજગારની કોઈ પણ બે લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.

- રોજગારમાં શારીરિક કે બૌદ્ધિક શ્રમના બદલામાં નિશ્ચિત સમયે
નિશ્ચિત વેતન ચૂકવાય છે.
- રોજગારમાં નિશ્ચિત વેતન ઉપરાંત અન્ય લાભ મળે છે. દા.ત.,
તબીબી ભથ્થું, પેન્શિન.
- રોજગારમાં કરાર અનુસાર રોજગાર આપનારના તાબામાં રહી
સોફેલું કાર્ય કરવાનું હોય છે.

(3) ધંધાની સામાજિક જવાબદારીનો હેતુ એટલે શું ?

- સામાજિક જવાબદારી એટલે સમાજના વિવિધ વર્ગોના હિતને ધ્યાનમાં લઈને ધંધાના ઉદ્દેશો સિદ્ધ કરવા.
- ગ્રાહકોની જાગૃતિ, રાજ્યનાં નિયંત્રણો, ગ્રાહક શિક્ષણ તેમજ ગ્રાહક સંગઠનોને કારણે ધંધાએ સમાજના વિવિધ વર્ગોના હિત પ્રત્યે સજાગ રહેવાની જરૂર ઉદભવી છે.
- સમાજના વિવિધ વર્ષોમાં શેરોફર (માલિકો) કર્મચારીઓ, ગ્રાહકો, લેણદારો, હરીઝો, સરકાર અને સમાજ વરેરેનો સમાવેશ થાય છે.

- આ દરેક જીથના ધંધા સાથેના હિત અલગ અલગ હોય છે.
તેનો ખ્યાલ ધંધાકીય એકમે રાખશે જરૂરી છે.
- ધંધાએ સરકારી કાયદાઓ જેવા કે કારખાનાનો કાયદો, ગ્રાહક
સુરક્ષા ધારો, કર્મચારી કલ્યાણ કાયદો, પર્યાવરણની જગતવણી
વગેરેનું પાલન કરવું પડે છે.

પ્રશ્ન 4. નીચેના પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો :

(1) આર્થિક અને બિનઆર્થિક પ્રવૃત્તિ એટલે શું ? ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવો.

□ આર્થિક પ્રવૃત્તિનો અર્થ (વ્યાખ્યા) :

➤ આર્થિક પ્રવૃત્તિ એટલે નાણાકીય (આર્થિક) વળતરની અપેક્ષાએ કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિ.

- બીજુ રીતે કહીએ તો આર્થિક લાભ કે નાણાકીય વળતર મેળવવાના હેતુથી થતી પ્રવૃત્તિને આર્થિક પ્રવૃત્તિ કહે છે, જે લોકોના જીવનની રોજબરોજની જરૂરિયાતો સંતોષવા માટે જરૂરી છે.
- વાસ્તવમાં આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ આજીવિકાનું સાધન છે.
- અર્થશાસ્ત્રી શ્રી હિક્સ ચીજવસ્તુ અને સેવાના કિનિમય દ્વારા આવક મેળવવાની અને ખર્ચવાની પ્રવૃત્તિને આર્થિક પ્રવૃત્તિ તરીકે ઓળખાવે છે.

➤ દા. ત., ચીજવસ્તુઓનો વેપાર કરતો વેપારી, ચીજવસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરતો કારખાનાનો માલિક, અનાજ ઉત્પન્ન કરતો ઘેરૂ, કારખાનામાં નોકરી કરતો મેનેજર કે ત્રીજા-ચોશા વર્ગના કર્મચારી અને સમાજને પોતાની નિષ્ણાત સેવા આપતો ડોક્ટર, એન્જિનિયર કે ચાર્ટડ અકાઉન્ટ આર્થિક પ્રવૃત્તિ કરે છે.

- બિનઆર્થિક પ્રવૃત્તિનો અર્થ (વ્યાખ્યા) : માનવી ઘણી વાર આર્થિક હેતુ ઉપરાંત બિનઆર્થિક હેતુથી પ્રવૃત્તિ કરતો હોય છે.
- નાણાકીય (આર્થિક) વળતરની અપેક્ષા વગર અન્ય હેતુથી થતી પ્રવૃત્તિને બિનઆર્થિક પ્રવૃત્તિ કહે છે. માનવી પ્રેમ, સેવા, દેશદાઝ, દયા, લાગણી, ધર્મવૃત્તિ, રીતરિવાજો, માન્યતા, મોલો કે મહત્વાકંક્ષાથી પ્રેરાઈને કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ કરતો હોય છે. આવી પ્રવૃત્તિઓનો હેતુ આર્થિક વળતર મેળવવાનો હોતો નથી. આવી પ્રવૃત્તિઓને બિનઆર્થિક પ્રવૃત્તિઓ કહે છે.

➤ દા. ત., ધરમાં રસોઈ કરતી સ્વી, બાળઉછેરની પ્રવૃત્તિ કરતી
માતા, શેરીનાં અભણ માણસોને મફત લખતાં-વાંચતાં
શીખવતો શિક્ષક, દુષ્ટાજ, રેલ અને ધરતીકંપની રાહત
છાવણીમાં કાર્ય કરતા સ્વયંસેવકો, પોતાના બગીચામાં
બાગાકામ કરતો શિક્ષક, વ્યાયામ કરતો વિદ્યાર્થી, રોગ નિદાન
કેપમાં વિનામૂલ્યે સેવા પૂરી પાડતો ડૉક્ટર વગેરે
બિનઆર્થિક પ્રવૃત્તિઓ છે.

(2) વ્યવસાયનો અર્થ સમજવી તેની લાણિકતાઓ જણાવો.

- વ્યવસાયનો અર્થ :
- વિશિષ્ટ નિષ્ણાત સેવા આપી બદલામાં ફીના સ્વરૂપમાં
નાણાકીય (આર્થિક) વળતર મેળવવા માટે થતી આર્થિક
પ્રવૃત્તિને વ્યવસાય કહે છે. વ્યાવસાયિક વ્યક્તિએ કોઈ
ચોક્કસ ક્ષેત્રમાં ખાસ રિક્ષણ અને તાલીમ મેળવી જ્ઞાન અને
કુશળતા પ્રાપ્ત કરેલાં હોય છે, જેનો લાભ તે સમાજને આપે
છે.

- બદલામાં તે ફીના સ્વરૂપમાં નાણાકીય વગતર મેળવે છે.
ડોક્ટર, વકીલ, એન્જિનિયર, ચાર્ટર્ડ અકાઉન્ટન્ટ, સોલિસિટર,
સંગીતકાર વગેરે વ્યવસાય કરે છે એમ કહેવાય. અલબટ
તેઓ નોકરી પણ કરી શકે છે.
- વ્યવસાયની લાક્ષણિકતાઓ : વ્યવસાયનાં મુખ્ય લક્ષણો નીચે
મુજબ છે:
- વ્યાવસાયિક વ્યક્તિએ કોઈ ચોક્સ ક્ષેત્રમાં વિરિષ રિક્ષણ,
તાલીમ અને ચાતુર્ય પ્રાપ્ત કરવું પડે છે.

- વ્યાવસાયિક વ્યક્તિ સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરી ફીના સ્વરૂપમાં નાણાકીય વળતર પ્રાપ્ત કરે છે. ફીનો આધાર વ્યાવસાયિકની શૈક્ષણિક લાયકાત, વિશિષ્ટ તાલીમ, અનુભવ, કુશળતા, હરીફાઈ, કામના સંજોગો, કાર્ય-વિસ્તાર વગેરેને આધારે અલગ અલગ હોય છે.
- વ્યાવસાયિક પ્રવૃત્તિ એ સ્વતંત્ર આવક પ્રાપ્ત કરવાની પ્રવૃત્તિ છે.

- વ્યાવસાયિક વ્યક્તિનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ માનવીની વિવિધ જરૂરિયાતો સંતોષી સેવાનો હોય છે.
- વ્યાવસાયિક વ્યક્તિની સેવાઓ વસ્તુના ઉત્પાદન કે તેની વહેંચણી સાથે સંબંધ ધરાવતી નથી, પરંતુ તે માનવીની અંગત અને ધંધાકીય જરૂરિયાતો સંતોષે છે.
- વ્યવસાયમાં મળતું વળતર અનિશ્ચિત હોય છે. કોઈ વાર વધુ કે કોઈ વાર ઓછી ફીની આવક પ્રાપ્ત થાય છે.

- વ્યાવસાયિક વ્યક્તિએ જે-તે વ્યવસાયનું સભ્યપદ મેળવતું પડે છે. દરેક વ્યવસાયની આચારસંહિતાનું પાલન કરવું પડે છે.
- વ્યાવસાયિકો પોતાની સ્વતંત્ર પેટિસ કરતા હોય ત્યારે જ તેઓ વ્યવસાય કરે છે એમ કહેવાય. તેઓ નોકરી પણ કરી શકે છે.

(3) વેપાર અને વાણિજ્યનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.

તફાવતના મુદ્દા	વેપાર	વાણિજ્ય
1. અર્થ	વેપાર એટલે માલ અને સેવાઓની નાણાંના બદલામાં લેવડ-દેવડ.	વાણિજ્ય એટલે વેપાર અને વેપારને સહાયક સેવાઓ.

2. કાર્યક્ષેત્ર	વેપારનો ખ્યાલ અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર મર્યાદિત છે.	વાણિજ્યનો ખ્યાલ અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર વિશાળ છે.
3. સમાવેશ	વેપારમાં વાણિજ્યનો સમાવેશ થતો નથી. વેપાર વાણિજ્યનો ભાગ છે.	વાણિજ્યમાં વેપારનો સમાવેશ થઈ જાય છે.

<p>4. સહાયક સેવાઓનો સમાવેશ</p>	<p>વેપારમાં સહાયક સેવાઓનો સમાવેશ થતો નથી.</p>	<p>વાણિજ્યમાં વેપાર ઉપરાંત તેને સહાયક સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે.</p>
<p>5. પક્ષકારો</p>	<p>વેપારમાં બંને પક્ષકારો મોટે ભાગે પરસ્પરથી પરિચય હોય છે અને નજુકના સ્થળના હોય છે</p>	<p>વાણિજ્યમાં બંને પક્ષકારો પરસ્પરથી અપરિચિત હોઈ શકે છે તેમજ એકબીજાથી દૂરના સ્થળના હોય છે.</p>

પ્રશ્ન 5. નીચેના પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો :

(1) ધંધો એટલે શું ? ધંધાની લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.

ધંધાનો અર્થ અને વ્યાખ્યા (Meaning and Definition of Business) :

➤ ધંધો આર્થિક પ્રવૃત્તિનો એક ભાગ છે. ધંધો શબ્દ એ અંગ્રેજી શબ્દ 'Busy' પરથી ઉત્તરી આવ્યો છે. તેનો અર્થ થાય છે : "A state of being busy means business." એટલે કે પ્રવૃત્તિમય રહેવું અથવા સતત કાર્યરત રહેવું.

- પ્રો. ડિક્સીના મતે, “નફાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવતી કોઈ પણ પ્રકારની આર્થિક પ્રવૃત્તિ એટલે ધંધો.”
- શ્રી વ્યૂહસ હેનીની દૃષ્ટિઓ, ‘વસ્તુઓના ખરીદ-વેચાણ મારફતે સંપત્તિ ઉત્પન્ન કરવાના કે તે પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવતી માનવીય પ્રવૃત્તિ એટલે ધંધો.’
- ધંધાની ઓળખ નફાના હેતુથી થાય છે. ધંધાકીય પ્રવૃત્તિઓ જેવી પ્રવૃત્તિઓ અન્ય જગ્યાએ થતી હોય પરંતુ જો તેનો હેતુ નફાનો ન હોય, તો તે પ્રવૃત્તિઓને ધંધો કહેવાય નહીં.

- ધંધામાં કોઈક વાર નુકસાન કે ખોટ જથું તોપણ તે પ્રવૃત્તિ ધંધો કહેવાય છે.
- ટ્રેકમાં, નફાના ઉદ્દેશથી આચરવામાં આવતી કોઈ પણ પ્રકારની કાયદેસરની આર્થિક પ્રવૃત્તિ એટલે ધંધો.
- ❖ ધંધાની લાક્ષણિકતાઓ : ધંધાની વિવિધ વ્યાખ્યાઓ પરથી ધંધાનાં મુખ્ય લક્ષણો નીચે મુજબ દર્શાવી શકાય :
 - 1. નફાનો હેતુ (Profit Motive) :
- ધંધાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ આર્થિક પ્રવૃત્તિ દ્વારા નફો મેળવવાનો છે.

- નક્ષે એ ધંધાની જવાદોરી છે.
- વસ્તુની પડતરકિંમત કરતાં ઉંચા ભાવે વસ્તુ વેચવામાં આવે એટલે નક્ષે થયો ગણાય.
- જો લાંબો સમય નક્ષે મળતો બંધ થાય, તો ધંધો બંધ કરવો પડે તેવી શક્યતા રહે છે.
- ધંધામાં નકાનું પુનઃરોકાણ કરી મૂડી વધારી શકાય છે.
- નકાના માપદંડથી ધંધાની કાર્યક્ષમતા માપવામાં આવે છે.
- આમ, નક્ષે એ ધંધાનું ચાલક બજ અને પારાશીશી છે.

□ 2. વસ્તુ અને સેવાનો વિનિમય (Exchange of Goods and Services) :

- ધંધામાં વસ્તુ અને સેવાઓનું ઉત્પાદન કરી અથવા ખરીદીને તેનું વેચાણ કરવામાં આવે એટલે વસ્તુ કે સેવાનો વિનિમય શાય છે.
- ધંધામાં આમ વસ્તુ કે સેવાનો વિનિમય સંકળાયેલો છે. વસ્તુઓ ભૌતિક એટલે કે દૃશ્ય કે મૂર્ત હોય છે.

➢ જેમ કે, પેન, ખુરશી, ઇલેક્ટ્રિક સાધનો, કપડાં વગેરે સેવાઓ અદશ્ય કે અભૌતિક કે અમૃત હોય છે. જેમ કે; વીજળી પૂરી પાડવી, વાહનવ્યવહાર, બેન્કિંગ વગેરે.

□ 3. જોખમ અને અનિશ્ચિતતા (Risk and Uncertainty) :

➢ ધંધામાં નાનાં-મોટાં અનેક જોખમ રહેલાં છે. જેવાં કે, ધરતીકંપ, અતિવૃષ્ટિ, વાવાઝોડું, પૂર, દુષ્ણાજ વગેરે કુદરતી જોખમો છે.

- જ્યારે આગ, અક્સમાત, ચોરી, હડતાલ, લૂંટફાટ, હુલ્લડ વગેરે માનવસજ્જિત જોખમો છે.
- ગ્રાહકોની પસંદગી, રૂચિ કે ટૈવમાં ફેરફાર થાય, કાચો માલ ન મળે, ટેકનોલોજીમાં પરિવર્તન આવે વગેરે ધંધાકીય જોખમો છે.
- આ બધા સંજોગો સંચાલકોના કાબૂ બહારના છે.
- આવાં જોખમોને કારણે નફાને બદલે નુકસાન કે ખોટ જવાની શક્યતા રહે છે.

- ધંધામાં અનેકવિધ જોખમોને પરિણામે નક્કમાં વધ્ઘટ થયા કરે છે. દરેક વર્ષે એકસરખો નક્કો મળતો નથી.
- આમ, આ જોખમો ધંધાની આવક પર અસર કરે છે.

□ 4. તુછિગુણનું સર્જન (Creating Utility) :

- ધંધા દ્વારા તુછિગુણનું સર્જન થાય છે.
- ચીજવસ્તુઓ કે સેવા દ્વારા વપરાશકરને જે સંતોષ પ્રાપ્ત થાય તેને તુછિગુણ (વસ્તુ કે સેવામાં રહેલી માનવીની ઇચ્છા સંતોષવાની શક્તિ) કહે છે.

- ધંધો માનવજરૂરિયાત અને મોજશોખની વસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરે છે. તેના દ્વારા માનવજીવન આરામદાયક અને સગવડલર્થું બને છે તે તુછિગુણ છે.
- એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે ચીજવસ્તુઓની ફેરબદલી કરીને તુછિનું સર્જન થાય છે.
- ગોદામમાં અમુક સમયે માલનો સંગ્રહ કરી જરૂરિયાતના સમયે માલ પૂરો પાડીને સમય તુછિગુણનું સર્જન કરવામાં આવે છે.

□ 5. પ્રવૃત્તિઓનું સાતત્ય (Continuity of Activities) :

- ધંધામાં થતી પ્રવૃત્તિ સતત ચાલુ રહેવી જોઈએ.
- એકાદ બે વખત છુટીછવાઈ પ્રવૃત્તિ થાય તેને ધંધો ન કહેવાય.
- દુકાન, કારખાનાં, લારી-ગલા, કંપની વગેરે નિયમિત રીતે સતત પ્રવૃત્તિઓ કરે છે. તેને ધંધો કહેવાય. પરંતુ આપણે આપણું ટેલિવિઝન નક્કે લઈને વેચીએ તો તેને ધંધો ન કહેવાય.

6. નાણાંની જરૂરિયાત (Requirement of Money) :

- ધંધાકીય પ્રવૃત્તિ માટે તેની શરૂઆતથી માંડીને અંત સુધી નાણાંની જરૂર પડે છે.
- કારખાનામાં કાચા માલમાંથી તૈયાર માલનું ઉત્પાદન કરવા, વેપારીને માલની ખરીદી કરવા માટે નાણાંની જરૂર પડે છે.

7. આર્થિક પ્રવૃત્તિ (Economic Activity) :

- ધંધો એક પ્રકારની આર્થિક પ્રવૃત્તિ છે.

- આર્થિક પ્રવૃત્તિ હોવાથી તે નાણાકીય (આર્થિક) વળતરની અપેક્ષામાં થતી હોય છે.
 - ધંધામાં આ નાણાકીય વળતર નફાના સ્વરૂપમાં હોય છે.
- 8. બે પક્ષકારો (Two Parties) :**
- ધંધામાં વસ્તુઓ કે સેવાઓની લેવડ-દેવડ, અદલાબદલી કે ખરીદ વેચાણ થાય છે.
 - અમુક ભાવ લઈ વસ્તુઓ કે સેવાઓ પૂરી પાડવામાં આવે છે કે મેળવવામાં આવે છે.